

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 25.10.2011
COM(2011) 682 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva

Labvēlīgu apstākļu izveide sociālajiem uzņēmumiem – sociālās ekonomikas un sociālo inovāciju pamatam

{SEC(2011) 1278 galīgā redakcija}

SATURA RĀDĪTĀJS

SATURA RĀDĪTĀJS	1
1. KĀDĒĻ KOMISIJA UZŅEMAS INICIATĪVU.....	2
2. SOCIĀLIE UZŅĒMUMI: DALĪBNIEKI, KAS VARĒTU GŪT LIELĀKU LABUMU NO VIENOTĀ TIRGUS.....	5
3. RĪCĪBAS PLĀNS SOCIĀLĀS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTAM EIROPĀ.....	6
3.1. Uzlabota piekļuve finanšu līdzekļiem	6
3.1.1. Atvieglota piekļuve privātajām finansēm.....	6
3.1.2. ES līdzekļu piesaiste.....	7
3.2. Eiropas sociālās uzņēmējdarbības redzamības palielināšana	8
3.2.1. Instrumentu izveide labākai nozares iepazīšanai un sociālās uzņēmējdarbības redzamības palielināšanai.....	8
3.2.2. Pastiprināt sociālās uzņēmējdarbības veicēju pārvaldības spējas, profesionālismu un iekļautību tīklā	9
3.3. Juridiskās vides uzlabošana	9
3.3.1. Izstrādāt piemērotas Eiropas juridiskās formas, ko varētu izmantot Eiropas sociālā uzņēmējdarbība	9
3.3.2. Publiskais iepirkums.....	10
3.3.3. Valsts atbalsts	10
4. PAPILDINĀJUMS RĪCĪBAS PLĀNAM: CITAS APSPRIEŽAMAS IDEJAS.....	11
5. SECINĀJUMI	12

1. KĀDĒL KOMISIJA UZŅEMAS INICIATĪVU

Vienotajam tirgum ir vajadzīga jauna iekļaujoša izaugsme, kas būtu vērsta uz nodarbinātību visiem. Runa ir par to, ka jāapmierina augošais eiropiešu pieprasījums, lai viņu darbam, patēriņam, iekrājumiem un ieguldījumiem būtu "ētiskāka" un "sociālāka" atbalss un nozīme.

Lai veicinātu "augsti konkurētspējīga tirgus sociālo ekonomiku", Komisija ir pastiprināti pievērsusies sociālajai ekonomikai un sociālām inovācijām — tas attiecas gan uz teritoriālo kohēziju, gan sabiedrisko jautājumu oriģinālu risinājumu meklējumiem, proti, cīņu pret nabadzību un sociālo atstumtību — stratēģijā "Eiropa 2020"¹, pamatiniciatīvā "Inovācijas savienība"², Eiropas platformā pret nabadzību un sociālo atstumtību³ un "Vienotā tirgus aktā"⁴ (VTA).

VTA sabiedriskā apspriešana⁵ parādīja, cik spēcīga ir interese par sociālajiem uzņēmumiem un sociālo ekonomiku, kurai būtu jāsniedz inovatīvas atbildes uz pašreizējiem ekonomikas, sociālajiem un dažkārt arī vides jautājumiem, nodrošinot pastāvīgas darbvietas, kuras daudz neskartu pārvietošana, sociālo integrāciju, vietējo sociālo pakalpojumu uzlabojumus, teritoriālo kohēziju utt.

Sociālais uzņēmums, kas ir sociālās ekonomikas dalībnieks, ir tāds uzņēmums, kura galvenais mērķis ir sociālās ietekmes īstenošana, nevis ieguvumu radīšana saviem īpašniekiem vai partneriem. Tas darbojas tirgū, uzņēmējdarbībai raksturīgā un inovatīvā veidā ražojot preces un sniedzot pakalpojumus, un izmanto ienākumus lielākoties sociāliem mērķiem. Šos uzņēmumus vada atbildīgi un pārredzami, proti, iesaistot uzņēmuma ekonomiskajā darbībā tā darbiniekus, klientus un ieinteresētās puses⁶.

Par "sociāliem uzņēmumiem"⁷ Komisija tāpat uzskata tādus uzņēmumus

- kuriem komercdarbības jēga ir sociāls vai sabiedrisks vispārējas intereses mērķis, kas bieži vien izpaužas kā augsts sociālās inovācijas līmenis,
- kuru peļņa lielākoties tiek no jauna investēta šā sociālā mērķa īstenošanā
- un kuru organizācijas veids vai īpašuma piederības sistēma atspoguļo misiju, pamatojoties uz demokrātiskiem vai līdzdalības principiem vai izvirzot par mērķi sociālo taisnīgumu⁸.

Tie var būt arī:

¹ Eiropa 2020 Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei, COM(2010) 2020.

² Paziņojums par Inovācijas savienību, COM(2010) 546 galīgā redakcija, 2010. gada 6. oktobris.

³ "Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību": Eiropas pamatprogramma sociālajai un teritoriālajai kohēzijai, COM(2010) 758 galīgā redakcija, 2010. gada 16. decembris.

⁴ Akts par Vienoto tirgu. Divpadsmit mehānismi, kā veicināt izaugsmi un vairot izaugsmes, COM(2011) 206 galīgā redakcija, 2011. gada 13. aprīlī.

⁵ http://ec.europa.eu/internal_market/smact/consultations/2011/debate/index_en.htm

⁶ Šā paziņojuma nolūkā angļu valodas termini "*Social Business*" un "*Social enterprise*" atbilst *sociālā uzņēmuma* jēdzienam.

⁷ Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību noteikumiem un Eiropas Savienības Tiesas judikatūru.

⁸ Piemēram, ar sašaurinātu algu spektru.

- uzņēmumi, kas sniedz sociālus pakalpojumus un/vai preces un pakalpojumus, kas paredzēti sabiedrības neaizsargātākajai daļai (mājokļa pieejamība, aprūpes pieejamība, palīdzība vecāka gadagājuma cilvēkiem un invalīdiem, neaizsargātāko grupu iekļaušana, bērnu aprūpe, piekļuve nodarbinātībai un izglītībai, atkarības pārvaldība u. c.); un/vai
- uzņēmumi, kuru preču vai pakalpojumu ražošanas veidam ir sociāls mērķis (sociāla un profesionāla integrācija, nodrošinot darba iespējas sociālās atstumtības riska grupai saistībā ar šo personu zemo kvalifikāciju vai sociālām vai profesionālām problēmām, kas izraisa atstumtību un marginalizāciju), taču to darbība var attiekties ne tikai uz sociālām, bet arī citām precēm vai pakalpojumiem.

Sociālajā ekonomikā ir nodarbināti vairāk nekā 11 miljoni darba ņēmēju ES jeb 6 % no nodarbināto kopskaita⁹. Tā apvieno uzņēmumus, kam ir īpašs juridisks statuss (kooperatīvi, fondi, apvienības, savstarpējās apdrošināšanas sabiedrības), un daudzi no tiem ir arī sociāli uzņēmumi, jo tie atbilst iepriekš minētajiem nosacījumiem, kā arī sociālos uzņēmumus, kas ir privātuzņēmumi vai sabiedrības ar ierobežotu atbildību. Sociālās ekonomikas īpašais juridiskais statuss ir sevišķi pielāgots sociālajiem uzņēmumiem, jo to vadības veids sekmē līdzdalību un atvērtību.

Pētījumā, kas tika veikts 2009. gadā¹⁰, lēsts, ka to ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, kuri ir iesaistīti sociālajā uzņēmējdarbībā¹¹, Beļģijā ir 4,1 %, Somijā — 7,5 %, Francijā — 3,1 %, Itālijā — 3,3 %, Slovēnijā — 5,4 % un Apvienotajā Karalistē — 5,7 %. Tātad aptuveni ceturtdaļa uzņēmumu Eiropā ir sociālie uzņēmumi. Šis skaitlis tuvojās trešdaļai uzņēmumu Beļģijā, Somijā un Francijā¹². Šie uzņēmumi bieži vien ir ražīgāki un konkurētspējīgāki, nekā mēdz uzskatīt. Tam pamatā ir spēcīga personiska šo uzņēmumu darbinieku iesaistīšanās un labāki darba apstākļi, ko šie uzņēmumi piedāvā¹³.

Tādējādi sociālie uzņēmumi, ar sociālām inovācijām atbildot uz vēl neapmierinātām vajadzībām, veicina saprātīgu izaugsmi; ņemot vērā ietekmi uz vidi un ilgtermiņa redzējumu, tie veicina ilgtspējīgu izaugsmi; kā galveno aspektu savā darbībā izvirzot cilvēkus un sociālo kohēziju, tie ir iekļaujošas izaugsmes stūrakmens. Citiem vārdiem sakot, to pastāvēšanas jēga ir tādu sociālu un ekonomisku pārveidojumu organizēšana, kuri veicina stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu. Šis paziņojums iekļaujas

⁹ CIRIEC pētījums "Sociālā ekonomika Eiropas Savienībā", 48. lpp.

¹⁰ Terjesen, S., Lepoutre, J., Justo, R. un Bosma, N. 2011. *Global Entrepreneurship Monitor Report on Social Entrepreneurship*.

http://www.gemconsortium.org/about.aspx?page=pub_gem_special_topic_reports

¹¹ Šeit ar to domāta "darbība, kurai ir sociāls, vides vai vispārējas intereses mērķis. Tas var ietvert pakalpojumu sniegšanu vai apmācību sociāli neaizsargātām personām vai personām ar īpašām vajadzībām, peļņas izmantošanu sociāliem mērķiem, savstarpējās palīdzības grupu izveidi vispārējas intereses pasākumiem" u. tml., turpat, 44. lpp.

¹² Terjesen, S., Lepoutre, J., Justo, R. un Bosma, N. 2011. *Global Entrepreneurship Monitor Report on Social Entrepreneurship*.

http://www.gemconsortium.org/about.aspx?page=pub_gem_special_topic_reports.

¹³ Piemeram var minēt, ka Francijā šajos uzņēmumos ir daudz mazāk darba kavējumu slimības dēļ nekā uzņēmumos kopumā, proti, 5,5 % salīdzinājumā ar 22 %. "*Absence au travail pour des raisons de santé dans l'économie sociale*", Chorum, 2011. gada aprīlis, <http://www.cides.chorum.fr>

sociālās inovācijas veicināšanā un izcelšanā, ko 2009. gadā uzsāka priekšsēdētājs Barrozu¹⁴.

Saistībā ar daudzveidīgajiem sociālos uzņēmumus raksturojošiem elementiem tie lielākoties apliecina īpaši augstu sociālās atbildības līmeni, kā arī īpaši augstu atbildības līmeni attiecībā uz vidi. Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva papildina Komisijas Paziņojumu par uzņēmumu sociālo atbildību, kas pieņemts šajā pašā dienā¹⁵ un kas tiem ļaus arī labāk izcelt savu sabiedrisko pievienoto vērtību.

Daži Eiropas sociālo uzņēmumu piemēri

Itālijā kāds medicīnas centrs sniedz augsta līmeņa specializētu palīdzību, tostarp veic kultūras starpnieka funkciju, īpaši zonās, kur ir grūti pieejami publiskie pakalpojumi, sevišķu uzmanību veltot sociālekonomiski neaizsargātākajām personām (piemēram, imigrantiem).

Rumānijas uzņēmums, kurā ir nodarbināti 5 darbinieki un 5 brīvprātīgie, kopš 1996. gada nodarbojas ar to, ka dara pieejamus rumāņu valodā kultūras pakalpojumus vājredzīgajiem, adaptējot materiālos nesējus (proti, veido klausāmās grāmatas, pielāgo filmas) aptuveni 90 000 personu plašai auditorijai.

Francijā kāds uzņēmums 2004. gadā ieviesa inovatīvu koncepciju automašīnu mazgāšanā — tas veic šo pakalpojumu bez ūdens, ar bioloģiski noārdāmiem tīrīšanas līdzekļiem, nodarbinot mazkvalificētus darbiniekus un marginalizētu sabiedrības grupu pārstāvjus, lai tos integrētu darba tirgū.

Fonds Ungārijā ir izveidojis restorānu, kurā nodarbina personas ar īpašām vajadzībām (40 darbinieku), rūpējas par viņu apmācību un gādā par viņu bērnu pieskatīšanu, lai nodrošinātu šiem darbiniekiem pastāvīgu darbavietu.

Uzņēmums Nīderlandē māca lasītprasmi, izmantojot inovatīvas digitālas ierīces un metodes, kuras pamatā ir spēles. Metode ir īpaši piemērota hiperaktīviem bērniem un ar autismu sirgstošiem bērniem, taču ir noderīga arī lasītnepratējiem un imigrantiem.

Polijā divu apvienību izveidots sociālais kooperatīvs nodarbina ilgstošos bezdarbniekus un personas ar īpašām vajadzībām un piedāvā tirgū virkni pakalpojumu: ēdināšanas un kulinārijas pakalpojumus, nelielus celtniecības darbus un amatniecības pakalpojumus, kā arī apmāca neaizsargātākās personas viņu profesionālai iekļaušanai darba tirgū.

Komisija savā pieejā šai daudzveidīgajai nozarei netiecas sniegt normatīvu definīciju, kas būtu visiem obligāta un novestu pie regulatīviem žņaugiem. Tā sniedz aprakstu, kas pamatojas principos, kuri ir kopīgi vairākumam dalībvalstu, no kurām Komisija sagaida, ka tās respektēs sociālo uzņēmēju politiskās, ekonomiskās un sociālās izvēles daudzveidību, kā arī viņu inovatīvo kapacitāti.

¹⁴ Empowering people, driving change: Social innovation in European Union; Bureau des Conseillers Politiques (BEPA), Eiropas Komisija, 2010. gada jūlijs, 11. un 109. lpp.

¹⁵ COM(2011)681 galīgā redakcija.

Tāpēc Komisija pieņems precīzāku definīciju vien tad, ja regulatīvajiem vai stimulējošajiem pasākumiem būs vajadzīgs precīzi noteikts piemērošanas loks, cieši sasaistot nozares pārstāvjus.

Komisija cenšas atbalstīt sociālo uzņēmumu attīstību un smelties pieredzi to darbībā, kas balsta ekonomiku kopumā. Izstrādājot šo paziņojumu, Komisijai ir divi mērķi:

- iepazīstināt ar īstermiņa darbības plānu sociālo uzņēmumu, sociālās ekonomikas galveno dalībnieku un sociālās inovācijas atbalstam,
- uzsākt diskusijas par domu gaitas ievirzi vidējā termiņā/ ilgtermiņā.

2. SOCIĀLIE UZŅĒMUMI: DALĪBNIEKI, KAS VARĒTU GŪT LIELĀKU LABUMU NO VIENOTĀ TIRGUS

Sociālo uzņēmumu modeļa izaugsmes un izplatības potenciāls iekšējā tirgū pagaidām tiek izmantots pārāk maz. Tā, šie uzņēmumi saduras ar šķēršļiem, kas minēti vairākos ziņojumos¹⁶, no kuriem jaunākais ir *BEPA* ziņojums¹⁷ 2010. gada vidū.

Visbiežāk tiem jārisina tādi paši jautājumi, kas jebkuram MVU, tāpēc tie var izmantot Eiropas "Mazās uzņēmējdarbības akta" iniciatīvas¹⁸. Taču tiem nākas saskarties arī ar grūtībām, kas ir raksturīgas tieši šāda veida uzņēmumiem.

Sociālajiem uzņēmumiem tāpat kā pārējiem jābūt iespējai izmantot iekšējā tirgus priekšrocības. Tas neapšaubāmi attiecas uz lielākajiem uzņēmumiem, kas var pretendēt uz attīstību kontinenta mērogā vai arī tikai pārrobežu mērogā. Taču mazos sociālos uzņēmumus, kas *a priori* darbojas vietējā mērogā, arī tieši skar vienotā tirgus noteikumi banku regulācijas jomā, attiecībā uz piekļuvi strukturālajiem fondiem vai publiskā iepirkuma noteikumu piemērošanu.

Sociālajiem uzņēmumiem pirmām kārtām ir grūtības rast **finansējumu**, nepieciešamība pēc kura svārstās atkarībā no uzņēmuma izveides stadijas (idejas atbalsts, izmēģinājuma projekta vai parauga izstrāde, attīstība plašā mērogā). Ierobežojumi, kas attiecas peļņas sadali un neaizsargātāko darbinieku nodarbināšanu, bieži vien kreditoriem vai potenciālajiem investoriem rada sajūtu, ka šie uzņēmumi ir riskantāki un mazāk rentabli nekā citi. Sociālie uzņēmumi vēl vairāk nekā citi uzņēmumi saskaras ar finanšu tirgu nepilnībām (sadrumstalotību, Eiropas mēroga platformu trūkumu aizdevumu jomā utt.). Tāpēc investoriem trūkst skaidrības par dažu solidāro investīciju fondu reālo sociālo ietekmi. Publisko fondu pieejamību savukārt vēl joprojām bieži traucē pārlieku stingri vai pārlieku birokratizēti noteikumi. Tā, piemēram, sociālajiem uzņēmumiem var būt grūtības piekļūt strukturālajiem fondiem, ja pārvaldības iestādes finansē tikai īstermiņa projektus. Gan valstu, gan Eiropas līmenī dažādu programmu lielais skaits tās padara grūti pieejamas mazām struktūrām.

¹⁶ *Study on Practices and Policies in the Social Enterprise Sector in Europe*, Austrian Institute for SME Research and TSE Entre, Turku School of Economics, Finland Vienna, 2007. gada jūnijs, ziņojums izstrādāts Eiropas Komisijas uzdevumā.

¹⁷ *Empowering people, driving change: Social innovation in European Union*; Bureau des Conseillers Politiques (BEPA), Eiropas Komisija, 2010. gada jūlijs.

¹⁸ Pārskats par Eiropas "Mazās uzņēmējdarbības aktu", COM(2011)78 galīgā redakcija.

Šīs grūtības pastiprina sociālās uzņēmējdarbības **vājā atpazīstamība**. Savstarpējās saiknes trūkums starp dažādu reģionu vai dažādu valstu dalībniekiem kavē labas prakses izplatību, partnerību izveidi un jaunu iespēju atklāšanu. Eiropas izglītības sistēmās sociālā uzņēmējdarbība joprojām nav pietiekami novērtēta, lai gan tās integrācija sākotnējā un turpmākajā izglītībā ir priekšnoteikums, lai vairotu uzticēšanos tai. Arvien vairāk mācību iestāžu beidzēju izvēlas iesaistīties sociālajā uzņēmējdarbībā, bet, tā kā šī uzņēmējdarbība nav plaši pazīstama, parastajos uzņēmumos to nepietiekami novērtē. Šo parādību pastiprina Eiropā sastopamo definīciju dažādība, kas izskaidro pieejamo datu neviendabīgumu. Jēdziens ne vienmēr ir skaidrs, un ja ir, dažādās valstīs tas attiecas uz dažādām parādībām. Dati bieži vien ir novecojuši, nepilnīgi un nesaskaņoti un sarežģī publiskās politikas jomu pielāgošanu un koordināciju.

Attiecīgi nepārsteidz tas, ka **normatīvā vide** gan Eiropas, gan valstu līmenī ne vienmēr pietiekami ņem vērā sociālo uzņēmumu īpatnības, konkrētāk, attiecībā uz publiskā iepirkuma noteikumiem vai pašreizējiem uzņēmumu statūtiem. Tas sarežģī investoru piesaistīšanu, piekļuvi subsīdijām un publiskajiem iepirkumiem, kā arī piespiež uzņēmumus dažkārt ķerties pie sarežģītām juridiskām konstrukcijām. Piemēram, dažkārt gadās, ka sociālie uzņēmumi, ja tie nav apvienības formā, nevar izmantot atvieglojumus, ko apvienībām piedāvā publiskās iestādes.

3. RĪCĪBAS PLĀNS SOCIĀLĀS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTAM EIROPĀ

Lai pienācīgi atrisinātu šos jautājumus, Eiropas Savienība un starptautiskās organizācijas jau izstrādā horizontālus politikas virzienus sociālās politikas sistēmā, kā arī mērķtiecīgas programmas, kas ļautu atbalstīt sociālos uzņēmumus un sociālo inovāciju. Komisijas dienestu darba dokuments, kas publicēts vienlaikus ar šo paziņojumu, iepazīstina ar pašreizējo pasākumu kopsavilkumu, kā arī ar dažiem ārvalstu pieredzes piemēriem, kas varētu sniegt iedvesmu Eiropas Savienībai.

Turklāt, lai ļautu sociālajiem uzņēmumiem pilnībā izvērst potenciālu, Komisija ierosina rīcības plānu, kas iekļaujas sociālās inovācijas vispārējā atbalsta sistēmā un atvieglinās labvēlīgu apstākļu izveidi ciešā partnerībā ar nozares dalībniekiem, kā arī dalībvalstīm.

Tāpēc Komisija ierosina vienpadsmit galvenās darbības, ko tā uzsāks līdz 2012. gada beigām.

3.1. Uzlabota piekļuve finanšu līdzekļiem

3.1.1. Atvieglota piekļuve privātajām finansēm

Komisija uzskata, ka sociālo uzņēmumu finansēšanas sistēma ir pārāk maz attīstīta salīdzinājumā ar to, kā tiek finansēti citi uzņēmumi.

Aizvien vairāk investoru vēlas apvienot sociālos vai vides rezultātus ar savām pamatotajām rūpēm gūt peļņu no ieguldījumiem, atbalstot vispārējas intereses mērķu sasniegšanu ilgtermiņā.

Papildus sociāli atbildīgām investīcijām, par kurām izvirzīti priekšlikumi Paziņojumā par uzņēmumu sociālo atbildību¹⁹, Eiropas instruments sociālo uzņēmumu atbalstam

¹⁹ COM(2011) 681 galīgā redakcija.

stimulētu privātos un publiskos dalībniekus vairāk investēt šajos uzņēmumos ar līdzdalību kapitālā vai aizdevumiem.

Būtu vēlams izveidot piemērotu regulatīvo pamatu, kas ļautu radīt tādus kā "transportlīdzekļus" investīcijām Eiropas līmenī.

Starp citu, Komisija atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Investīciju fonds²⁰ izskata iespēju 2012. gada sākumā izveidot darījumu sadaļu "pašu kapitāls" (*ESIEF*²¹, Eiropas sociālās ietekmes rīks), kas būtu domāts investīcijām fondos, kuru mērķis ir radīt sociālu ietekmi. Šī izmēģinājuma darbība varētu sagatavot jaunu Eiropas finanšu instrumentu, ko ierosinājusi Komisija 2011. gada 6. oktobrī (3. pamatpasākums).

Kredītu pieejamība daudziem sociālajiem uzņēmumiem ir izveides un attīstības nosacījums. Tā kā šie uzņēmumi nav plaši pazīstami vai arī tos uzskata par riskantākiem uzņēmumiem, atrast vajadzīgo finansējumu tiem ir vēl grūtāk nekā MVU.

Komisija secina arī, ka abi normatīvie pīlāri 2007. gada Paziņojumā par mikrokredītu veicināšanu²² (juridiskās un institucionālās vides uzlabošana un uzņēmējdarbības garam labvēlīga klimata izveide) nav pietiekami attīstīti valstu līmenī.

1. pamatpasākums

- Kā paziņots Vienotā tirgus aktā, **līdz 2011. gada beigām ierosināt Eiropas normatīvo sistēmu solidāriem investīciju fondiem, lai atvieglotu sociālo uzņēmumu piekļuvi finanšu tirgiem**, ņemot vērā notikušo sabiedrisko apspriešanu un ietekmes izpēti. Mērķis būs šādu fondu izveides stimulēšana, sniedzot tiem iespēju būt aktīviem visā vienotajā tirgū.

2. pamatpasākums

- Papildus mikrokredītu pieejamības atvieglošanai ar **Eiropas mikrofinansēšanas instrumentu "Progress"** un šā instrumenta attīstīšanai, pastiprinot iestāžu veikspēju saistībā ar Eiropas Savienības programmu sociālām un inovatīvām pārmaiņām 2014.–2020. gadā, **labāk analizēt, veicināt un sekmēt mikrokredītu juridiskās un institucionālās vides izstrādi.**

3.1.2. ES līdzekļu piesaiste

Ir vērts apkopot, izvērtēt un apspriest ar valsts pārvaldes iestādēm struktūrfondu darbības pieredzi, lai pamudinātu dalībvalstis izveidot plašāku un efektīvāku atbalstu sociālajiem uzņēmumiem nākamajā plānošanas periodā. Papildus tam Komisija izveidos īpašu sociālo uzņēmumu finansēšanas pasākumu.

3. pamatpasākums

- Saistībā ar Eiropas Savienības sociālo pārmaiņu un inovāciju programmu Komisija ir ierosinājusi **ievieš Eiropas finanšu instrumentu 90 miljonu euro apmērā, kura**

²⁰ Eiropas Investīciju bankas grupa.

²¹ Eiropas sociālās ietekmes rīks (*ESIEF*), kas investētu 10 līdz 15 "transportlīdzekļos" dažādās dalībvalstīs.

²² Eiropas iniciatīva mikrokredīta attīstībai nolūkā atbalstīt izaugsmi un nodarbinātību, COM(2007) 708.

nolūks būtu atvieglot sociālo uzņēmumu piekļuvi finansējumam, kas tiem palīdzētu uzsākt darbību, veidoties un attīstīties, izmantojot solidāro investīciju fondu investīcijas, kas dotu iespēju izmantot tīros kapitāla un finansējuma instrumentus ar aizdevumu palīdzību.

4. pamatpasākums

- Komisija ir ierosinājusi ieviest nepārprotamu investīciju prioritāti **"sociālie uzņēmumi"** ERAF un ESF noteikumos, sākot ar 2014. gadu²³, lai sniegtu skaidru juridisko pamatu un ļautu dalībvalstīm un reģioniem iekļaut mērķtiecīgas darbības savās ERAF un ESF programmās 2014.–2020. gadam.

3.2. Eiropas sociālās uzņēmējdarbības redzamības palielināšana

3.2.1. Instrumentu izveide labākai nozares iepazīšanai un sociālās uzņēmējdarbības redzamības palielināšanai

Viena no svarīgākajām vajadzībām, ko minējuši visi dalībnieki, ir vienkārša un ātra piekļuve informācijai par sociālajiem uzņēmumiem, kura dotu iespēju apmainīties pieredzē, lai izplatītu labāko praksi. Jo īpaši tas attiecas uz nepieciešamību iegūt līdzekļus, kuri ļautu aprēķināt un novērtēt šo darbību sociālo ietekmi un sociālo izcilību (piemēram, gūstot ierosmi no dažu dalībvalstu pieredzes, kuras ir izveidojušas "satelītkontus", kas ļauj apkopot statistiku par sociālajiem uzņēmumiem, konkrētāk, par kooperatīviem un savstarpējās apdrošināšanas sabiedrībām). Iespējamie instrumenti šo jautājumu risināšanai varētu būt marķēšana vai sertifikācija. Ir svarīgi arī popularizēt sociālo uzņēmējdarbību jaunākajās paaudzēs.

5. pamatpasākums

- **Identificēt labu praksi un izplatīšanas vērtus modeļus**, kopā ar iesaistītajām pusēm izstrādājot pilnīgu Eiropas sociālo uzņēmumu karti, nosakot to kritērijus, ekonomiskos modeļus, ekonomisko kategoriju, pārrobežu izaugsmes potenciālu, juridiskā statusa un nodokļu režīma kritērijus, kā arī pašreizējos marķēšanas noteikumus.

6. pamatpasākums

- **Izveidot to publisko marķējumu un sertifikātu datubāzi**, kurus piemēro sociālajiem uzņēmumiem Eiropā, lai uzlabotu šo uzņēmumu redzamību un salīdzināšanas iespējas.

7. pamatpasākums

- **Veicināt savstarpēju iepazīšanu un valstu un reģionālo administrācijas iestāžu kompetenču pastiprināšanu**, lai izveidotu sociālo uzņēmumu atbalsta kopuma, veicināšanas un finansēšanas stratēģijas, īpaši struktūrfondu sistēmā, izmantojot analīzi, labas prakses apmaiņu, uzmanības pievēršanu, darbības, kas vērstas uz iekļaušanu tīklā un izplatīšanu.

²³ http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_fr.cfm

3.2.2. *Pastiprināt sociālās uzņēmējdarbības veicēju pārvaldības spējas, profesionālismu un iekļautību tīklā*

Sociālās uzņēmējdarbības veicējiem, gan jauniem, gan jau pieredzējušiem, ir jāapgūst labai vadībai un uzņēmuma izaugsmei vajadzīgās prasmes. Šajā nolūkā Komisija vēlas pamudināt uz auglīgu sadarbību ar citiem inovatīviem uzņēmējiem un pētniecības un akadēmiskajām aprindām. Konkrētāk, to var darīt uzņēmumu "inkubatoru" sistēmā (inkubatori jauniem sociāliem "dzinumiem"). Šajā jomā ir uzkrāta pieredze, kas ir atbalsta un izplatīšanas vērta. Sociālajiem uzņēmējiem jābūt iespējai arī izmantot citu uzņēmumu vadītāju un bankieru padomus un atbalstu.

8. pamatpasākums

- **Izveidot vienotu daudzvalodu elektronisku informācijas un tirdzniecības platformu**, kas vajadzības gadījumā būtu saistīta ar Eiropas Sociālo inovāciju platformu²⁴ un tīklu "Eiropas uzņēmumu tīkls" un būtu domāta sociālajiem uzņēmējiem, inkubatoriem un kopām, sociālajiem investoriem, kā arī visiem, kas ar viņiem strādā.
- **Labāk iepazīstināt ar Kopienas programmām, kas var sniegt atbalstu sociālajiem uzņēmējiem, un darīt tās pieejamākas**, piemēram, ERASMUS, ERASMUS jaunajiem uzņēmējiem, TEMPO, "Jaunatne darbībā" 2007.–2013. gadam (konkrētāk, darbības "Jaunatnes iniciatīvas") un "Apvārsnis 2020".

3.3. Juridiskās vides uzlabošana

3.3.1. *Izstrādāt piemērotas Eiropas juridiskās formas, ko varētu izmantot Eiropas sociālā uzņēmējdarbība*

Pētījumā par Eiropas kooperatīvo sabiedrību statūtiem²⁵ tika uzsvērtā teksta sarežģītība, kā arī ieteikti vairāki paņēmieni, kā padarīt šos noteikumus vienkāršākus un pievilcīgākus un panākt atbilstību sociālo uzņēmēju vajadzībām. Fondi bieži vien uzskata, ka tiem ir grūti darboties iekšējā tirgus sistēmā, jo normatīvā daudzveidība dažkārt noved pie sarežģītām prasībām un procedūrām (konkrētāk, nodokļu jomā). Visbeidzot, savstarpējās apdrošināšanas sabiedrību nozare sistemātiski pauž vēlmi, lai to pamatā būtu Eiropas statūti, taču daži pārstāvji turpretim uzskata, ka tas nav vajadzīgs.

9. pamatpasākums

- Atkarībā no iesaistīto pušu apspriešanās rezultātiem **ierosināt priekšlikumu vienkāršot regulu par Eiropas kooperatīvās sabiedrības statūtiem**, lai pastiprinātu tās autonomiju attiecībā pret valsts tiesībām un tādējādi atvieglot tās izmantošanu sociālo kooperatīvu izveidei.
- **Ierosināt regulu, ar ko izveidotu Eiropas fonda statūtus** nolūkā uzlabot fondu pārrobežu darbību izpildi. Līdztekus pastāvētu valsts juridiskās formas, un to izmantošana nebūtu obligāta.

²⁴ <http://www.socialinnovationeurope.eu/>

²⁵ *Study on the implementation of the Regulation 1435/2003 on the Statute for European Cooperative Society (SCE)*, 5 October 2010, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sce_final_study_part_i.pdf

- **Visās dalībvalstīs uzsākt pētījumu par savstarpējo apdrošināšanas sabiedrību situāciju, lai jo īpaši aplūkotu šo apvienību pārrobežu darbības.**

3.3.2. *Publiskais iepirkums*

Lai gan attiecīgais regulējums sniedz dažādas iespējas, sociālie uzņēmumi bieži vien uzskata, ka tie vēl joprojām saskaras ar nesamērīgām grūtībām publisko iepirkumu pieejamības ziņā. Šī situācija acīmredzot izriet tiklab no Eiropas noteikumiem šajā jomā, kā arī no valstu regulējuma, kas ir ļoti atšķirīgs dažādās valstīs, kur "pārmērīgas transponēšanas" (*goldplating*) prakse ne vienmēr ļāvusi pilnā mērā izmantot publisko iepirkumu direktīvas. Taču jāpiebilst arī, ka dažas publiskās iestādes ne vienmēr izmanto inovāciju potenciālu, kas ir pieejams sociālajiem pakalpojumiem. Pēc Komisijas zaļās grāmatas publikācijas saņemtajās atbildēs par publisko iepirkumu nākotni lielākoties pausts uzskats, ka iespējai atsaukties uz sociāliem vai vides kritērijiem publiskajos iepirkumos vajadzētu skaidrāk izrietēt no direktīvām.

10. pamatpasākums

- **Publisko iepirkumu reformas ietvaros labāk izcelt kvalitātes elementu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanā, jo īpaši attiecībā uz sociālajiem un veselības pakalpojumiem, un izpētīt, kā varētu ņemt vērā to personu darba nosacījumus, kas ir iesaistītas iepirkumam paredzēto preču un pakalpojumu ražošanā, lai Līguma principi attiecībā uz nediskrimināciju, vienādas attieksmes nodrošināšanu un pārredzamību tiktu pilnībā ievēroti.**

3.3.3. *Valsts atbalsts*

Komisija 2011. gada 23. martā ir pieņēmusi paziņojumu par to ES noteikumu reformu valsts atbalsta jomā, kuri piemērojami vispārējās ekonomiskās intereses pakalpojumiem²⁶, kas varētu interesēt sociālos uzņēmumus, kuri sniedz vispārējās ekonomiskās intereses pakalpojumus. Komisija precizē, ka tā plāno pieņemt diferencētākus noteikumus atkarībā no tā, kāda ietekme būs atbalstam, ko sniedz kā kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem Kopienas iekšējā tirgū. Tā atzīst arī, ka dažiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem piemīt īpatnības, kas saistītas ar to finansiālo struktūru un mērķiem.

11. pamatpasākums

- Vienkāršot noteikumu piemērošanu valsts atbalsta jomā sabiedriskajiem pakalpojumiem un vietējiem pakalpojumiem. Šāda vienkāršošana varētu arī nākt par labu sociālajiem uzņēmumiem, ja tie sniedz sociālos pakalpojumus vai pakalpojumus, kas neietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm. Priekšlikumos par vispārējās ekonomiskās intereses pakalpojumu (VEIP) noteikumu reformu, kas tika publicēti 2011. gada septembrī, Komisija tiecas panākt šo vienkāršošanas mērķi sociālajiem un vietējiem pakalpojumiem, ierosinot *de minimis* regulu vietējiem VEIP un jaunu lēmumu, ar ko sociālos pakalpojumus, ņemot vērā dažus nosacījumus, atbrīvo no iepriekšējās paziņošanas pienākuma. Paredzēts, ka Komisija pieņems jaunus noteikumus līdz 2011. gada beigām.

²⁶ COM(2011)146 galīgā redakcija.

4. PAPILDINĀJUMS RĪCĪBAS PLĀNAM: CITAS APSPRIEŽAMAS IDEJAS

Papildus prioritārajām darbībām, kas aplūkotas iepriekš, Komisija izvirzījusi apspriešanai ierosinājumus, kuri būtu aplūkojami sīkāk un izvērstāk, proti:

- iekļaut tīklā un ļaut pārņemt banku — bieži vien publisku vai daļēji publisku — pieredzi, kas pilnībā vai daļēji veltīta sociālās uzņēmējdarbības finansēšanai²⁷, un šajā sakarībā atgriezt ekonomikas aprītē neizmantotos līdzekļus (piemēram, neslēgtos mirušu personu banku kontus);
- izstrādāt piekļuvi riska kapitālam sociālajiem uzņēmumiem saistībā ar tās priekšlikumu par Eiropas riska kapitāla fondu sistēmu;
- veicināt sociālās uzņēmējdarbības izveidi senioru vidū saistībā ar 2012. gadam izsludināto Eiropas gadu aktivitātes saglabāšanai novecojot (karjeras pārorientācija vai brīvprātīgā darba izvērsšana pensionāru vidū);
- sekmēt pētījumus par sociālās uzņēmējdarbības kritērijiem un sociālekonomisko ietekmi un jo īpaši līdzfinansēt valsts projektus tādu satelītkontu²⁸ izveidei, kas dod iespēju iekļaut sociālos uzņēmumus valsts grāmatvedības sistēmā;
- izskatīt iespēju izveidot jaunas atbalsta kategorijas, pārskatot vispārējo grupu atbrīvojuma regulu, kas piemērojama līdz 2013. gada 31. decembrim;
- izveidot starp dalībvalstīm apmaiņu ar labu praksi par valsts nodokļu sistēmas pielāgošanu sociālo uzņēmumu un solidāru investīciju labā;
- izvērst starp dalībvalstīm apmaiņu ar labu praksi attiecībā uz sociālajos uzņēmumos uzkrātā kapitāla izmantošanu un jo īpaši "bloķēšanu" ("*asset locks*"), lai gūtu iespēju vai nu šo kapitālu paturēt uzņēmumam, vai arī atbrīvot, lai investētu citos sociālajos uzņēmumos.

Komisija ierosina arī turpināt domāt par šādiem jautājumiem:

- jaunas stratēģijas, kas uzlabotu piekļuvi finansējumam, rosinot dialogu starp sociālajiem uzņēmumiem un finanšu institūcijām, piemēram, *SME Finance Forum* sistēmā;
- pēc paziņojuma "Inovācijas savienība" pieņemšanas un Eiropadomes 2011. gada 4. februārī izteiktās prasības izveidot intelektuālā īpašuma izcelšanas instrumentu Eiropas līmenī Komisija apņemas izpētīt, kādā mērā sociālie uzņēmumi varētu attīstības vajadzībām piekļūt neizmantotajiem patentiem;
- sociālajiem uzņēmumiem veltītu tirdzniecības platformu izstrāde un iekļaušana tīklā (biržas²⁹);

²⁷ Piemēram var minēt *Caisse des dépôts et consignations* (Francija), *KfW Entwicklungsbank* (Vācija) un *Big Society Bank* projektu (Apvienotā Karaliste), kā arī *Triodos Bank* (Beļģija, Nīderlande).

²⁸ <http://www.socialeconomy.eu.org/spip.php?article705&lang=en>

- iespēja sociālajiem uzņēmumiem, kuri gūst peļņu, izmantot brīvprātīgo darbu un vākt ziedojumus bez negatīvas ietekmes saistībā ar nodokļiem;
- nepieciešamība pēc eventuāliem Eiropas statūtiem citiem sociālo uzņēmumu veidiem, piemēram, bezpeļņas organizācijām un/vai eventuāli pēc kopīgiem Eiropas statūtiem sociālajiem uzņēmumiem. Lai to paveiktu, pēc tam, kad būs pieņemts priekšlikums par Eiropas fonda statūtiem, tā organizēs visu sociālajā uzņēmējdarbībā iesaistīto nozaru ieinteresēto pušu, Eiropas Parlamenta un Padomes augsta līmeņa sanāksmi, lai apspriestu iniciatīvas, kas būtu jāuzsāk juridiskās sistēmas uzlabošanai Eiropas līmenī attiecībā uz sociālajiem uzņēmumiem.

5. SECINĀJUMI

Komisija:

- iesniedz izskatīšanai visām ieinteresētajām pusēm šajā paziņojumā sniegto analīzi un ierosinātos pasākumus, lai turpinātu dialogu, kas plaši izvērsti ar nozares Eiropas dalībniekiem, un aicina ieinteresētās personas piedalīties konferencē par sociālo uzņēmējdarbību un solidāru ekonomiku, kas notiks Briselē 2011. gada 18. novembrī. Konferencē ikvienam būs iespēja izteikt viedokli par šo paziņojumu;
- aicina dalībvalstis un vietējās un reģionālās iestādes atbalstīt un veicināt sociālo uzņēmumu izveidi savā kompetences jomā, konkrētāk, ar ekonomiskās attīstības struktūru un tirdzniecības palātu palīdzību, ņemot vērā to atbalstīto partnerību un iniciatīvu pārrobežu dimensiju;
- aicina tās arī izveidot kopuma stratēģiju, lai veicinātu spēju pastiprināšanu, iekļaušanu tīklā un privāto un publisko līdzekļu piesaisti, un integrētu sociālos uzņēmumus *paktos par nodarbinātību un iniciatīvās par sociālo iekļaušanu*.

Komisija savukārt

- īsteno savas iniciatīvas partnerībā ar dalībvalstīm, ievērojot subsidiaritātes principu un ņemot vērā ekonomiskās un sociālās kohēzijas problēmas vietējā, reģionālā un valsts līmenī;
- izveidos daudzpusēju konsultāciju grupu par sociālo uzņēmējdarbību, kas izskatīs šajā paziņojumā aplūkoto pasākumu ieviešanu. Ņemot par paraugu *SBA*³⁰ konsultāciju grupas pieredzi, šo grupu varētu veidot dalībvalstu, vietējo iestāžu, sociālo uzņēmēju organizāciju, banku un finanšu nozares pārstāvj, kā arī akadēmisko aprindu un universitāšu pārstāvj.

²⁹ Pēc Brazīlijas (Bovespa — 2004) un Dienvidāfrikas (SASIX — 2006) Eiropas pirmā sociālā birža tika izveidota Portugālē 2008. gadā (*Bolsa de Valores Sociais*) Lisabonas *Euronext* sistēmā. Pēc dažiem mēnešiem varētu tikt īstenots Londonas *Social Stock Exchange* projekts.

³⁰ Pārskats par Eiropas "Mazās uzņēmējdarbības aktu", COM(2011)78 galīgā redakcija, 20. lpp.